

casell d'arròs, encasellat, caser, casera, caera, cayeras, caseria, caseriu, caseta, casetó, casino, casoal, casolà, casolaneria, casolanisme, casot, casinyot, casipa, casupa, casupeta, casup, casupet, casupiu, casuc, cusuc, casull (o caüll), casulleta, casunyeta, casulla, casullaire, casuller, casulleria, casar-se o casar, casament, casament, casances, casador, casadora, casat, casada, casera, casó I, casor, casori, casòrum, casua, casadis, casanera, casarulla, caseró, casible, casill, casilla, casiller, casillona, casirona, casissona, casitxó, casiua, casó II, casutxa, casutxo, encasar, encasament, encasat, encasada, encasellar, casamata, casa-sant, casa-tinent.

CASACA, probablement del fr. *casaque* id., d'origen incert. □ 1.ª doc.: 1575

«Entre els noms de vestits: «beca o sia --- sayo o casaca: tunica; mànegues: manicae; casaca ab mànegues ---», OPou (*ThPu.*, 307). «Se n'és llogada a Cal Selurgà / --- selurgà de la casaca llarga: / un refat jayre me'n feya pensà / ---», MilàF, 574.7. Altrament veg. DCEC, s.v. (I, 714a33-b29). Fr. *casaque* des de 1413; en castellà no apareix fins més tard que en català (1611).

Casador, casal, casalici, casàlit, casalot, casamata, casament, casança, casaneta, casar, casat, casatinent, V. casa

Casavells «l'any 1182, escrit *Canavells*, i 1362, *Cannavellis*» (AlcM), però com que també es troben variants com *Cailavells* o *Calia*- pel mateix temps, i és evident que aquelles fonèticament no podien donar *Casa*-, és clar que són errades de lectura de *n* per *li*, car *Caylavells* > *Cajav*- > *Casav*- sí que és una evolució fonètica possible i fins correcta: la relació entre *Caylavell* i l'oc. *Caillavet* és paral·lela al duplicat tan repetit tipus *Llorell/Lloret*, *Pinell/Pinet*, *Espinalvell/Espinalbet*; o sigui col·lectiu en -ETULUM del cèltic *calbau*, fr. *caillou*.

CASC, pres del cast. *casco* id. i 'crani, closca', 'test d'olla', etc., que des del castellà ha passat a diverses llengües europees, però és d'etimologia incerta: se sol creure que sigui derivat del verb *cascar* 'rompre, esclafar, deixar consentit'; però, sobretot mentre no es demostrï que aquest verb és tan antic com *casco*, hi ha fortes raons per sospitar que el derivat sigui el verb i *casco* tingui un origen pre-romà, potser cèltic. □ 1.ª doc.: *casco* «cassis, -idis»; 1640, DTo.; *casc*, 1911, 1912.

La forma *casc* s'ha generalitzat bastant (gràcies a la premsa, les guerres, etc.) però només en els últims anys; estranya als escr. Renaix. (Caretà solament gosa proposar *capell de ferre* per reemplaçar *casco*), no apareix abans de la *Gram.* de Fabra de 1912 (§ 26 i p. 366; i DOrt.), els diccs. del S. XIX encara no reconeixen més que *casco*; que *casco* era poc popular es nota també pel fet que entre nosaltres la idea que suscitava era primordialment la del casc o elm guerrier, per més que també vagi penetrar en altres accs.,

però molt poc i sense a penes tenir-hi acceptació.¹ Que en català és un manlleu del castellà, és, doncs, evident; i si exceptuem el port. *casco*, hem de dir el mateix de les altres llengües: fr. *casque* [S. xv], it. *casco* 'peça d'armadura' [S. XIX], *caschetto* [S. XVII], fins probablement del mossàrab o àrab granadí (*quixca* «casquete de hierro, armadura de cabeça», PAlc. < **kāška*, amb imela) i àdhuc el basc, on la varietat semàntica en les múltiples formes dialectals fa dubtar si és un vell manlleu del castellà pròpiament dit o ho és d'una fase més antiga, però tanmateix també, probablement, romànica.

Pel que fa a la història del mot dins el castellà, i la seva evolució semàntica, segueix vàlid el que va dir-ne MzPi (*Cid*, 564) i que vaig reiterar en el DCEC (*CASCO*, I, 717b-718a) i *DECH*. Arribava, doncs, allà a la conclusió: «*casco* 'pedazo de vasija o de teja roto' [1495], 'cráneo, cabeza' [c. 1295] 'pieza de armadura que cubre la cabeza' [mj. S. XII, *Cid*], etc., derivado de *cascar* 'romper, quebrantar' < *QUASSICARE (del lat. QUASSARE 'golpear, quebrantar')». En el *DECH* hi he posat, però, una forta reserva: «Lo que ya no está tan claro es que la ac. de 'cráneo' [c. 1295] sea tan antigua y básica que explique la de 'yelmo' ni que sea lo bastante verosímil el que todo esto venga de las más tardías 'pedazo' y 'quebrantar' [S. xv], ni que esta posibilidad nos dé derecho a cerrar enteramente los ojos al hecho de que el lat. *cassis* es el nombre del casco de metal. Sin desconocer que, por ahora, la terminación -co nos conduce a la etimología aquí preferida, haremos bien en no olvidar del todo que la etimología del lat. *cassis* es una incógnita donde todos los indicios coinciden en sugerir un préstamo de otra lengua (vid. Ernout-M., Walde-H. y Pokorny, *IEW*, 516 y 517.11 y ss.)² y que si ésta fuese el cèltico, con su inmenso grupo de palabras en KASS- (donde parecen concurrir las ideas de 'protección, preocupación' y por otra parte 'odio') existe en cèltico un derivado *CASICOS*, *CASSIC-*, documentado entre otros como dueño de una fábrica de loza en Metz. Con ese nombre de dueño, cf. en particular el sentido de *Cassi-danno-s* 'capataz, inspector, jefe' (Weisgerber, *Rhen. Germ.-Celtica*, 216, n. 8, 227.54-5; Horst Schmidt, *ZCPb*. xxxvi, 165-6). Me apresuro a reconocer que en estas suposiciones hay mucha fantasía y que la sobria realidad parece todavía hallarse del lado de la etimología *cascar* > *casco* 'yelmo'. Els detalls que es van trobant més aviat reforcen la sospita cèltica. El grup de noms propis antics en KASS- o KAS(SI)K- encara es va engruixint. *Cascellus* NP en una inscripció del Baix Rin (cap a Xanten, SE. de Nimega), antiga terra cèltica: *CIL* XIII, 8656 (Weisgerber, *Rh. G.-C.*, 255, 247). Importa notar que *Cassidannos* apareix molt en els noms de l'enorme i famosa terrisseria galla de la Gaufrezenca: és, doncs, ja el segon cas d'un probable amo de terrisseria (com el de Metz) que duia un nom en KASSI-, i si -danno- està provat que vol dir 'cap, capatàs', no és fantàstic suposar que el sentit de KASSI- hagi de ser alguna cosa en relació amb olles o testos.³ El nom del poblet